

10

Af-gaaffii Koolugaltummaa Qabatamaa

Qophii "Gaaffii fi deebii Cimaaf "

UK

Af-gaaffiin Cimaan Maali?

Waajjirri Biyya Keessaa yeroo baayyee UK keessa turuun siif hayyamamuu fi koolu galtummaa siif kennamuu fi dhiisuu isaa osoo hin murteessin dura si gaafata. Yeroo af-gaaffiin taasifamu sababoota koolugaltummaa itti gaafattee fi maaliif gara biyya keetti deebi'uu akka hin dandeenye gaaffii si gaafatu. Af-gaaffiin adeemsa koolugaltummaa keessanii keessatti kutaalee barbaachisoo ta'an keessaa tokko waan ta'eef, gaaffii fi deebii keessaniif qophaa'uun keessan baay'ee barbaachisaadha.

Af gaaffiin koo yoom akka ta'e akkamittan beeka?

Waajjirri Biyya Keessaa odeeffannoo waa'ee bakkaa, sa'aatii fi guyyaa gaaffii fi deebii keessanii isiniif erga. Xalayaa, Iimeelii ykn ergaa gabaabaa argachuu dandeessu. Yeroo baayyee af gaaffii kee guyyoota 7-14 dura sitti himu. Af-gaaffiin baay'een isaa wiirtuu af-gaaffii keessatti kan gaggeeffamu yoo ta'u, yeroo baay'ee viidiyoodhaan. Gaaffii fi deebii sakatta'iinsaa keessaniif turjumaana yoo qabaatte afaan walfakkaatuun afaan hiikkaa siif kennama.

Yoon gaaffii fi deebii irratti argamu hin dandeenye hoo?

Yoo gaaffii fi deebii irratti argamuu hin dandeenye daftee waajjira biyya Keessaatti himuu qabda. Hirmaachuu waan hin dandeenyeeff sababa gaarii dhiheessuu qabda. Yoo dhukkubsatte ragaa kanaa akka ergitu si gaafatama, fkn xalayaa doktora kee irraa. Yoo hin argamnee fi sababa gaarii hin kennine ta'e, sana booda iyyanni koolugaltummaa kee akka ofirraa baafametti ilaalama, akka nama miliqeettis ni ilaalama.

Xalayaa waamicha gaaffii fi deebii koo ergan argadhee booda maal gochuun qaba?

Akkuma waamichi gaaffii fi deebii sitti dhufeen:

- Akkamitti gara gaaffii fi deebii sanaatti akka imaltan ilaalaa. Deeggarsa koolugaltummaa yoo argattan Waajjirri Keessaa imala keessaniif ni kaffalaYoo afaan adda ta'een afaan garagaltuu barbaaddan, kana gaafachuuf gara Waajjira Biyya Keessaatti email ergi.
- Akkasumas, hiikkaa dhiiraa ykn dubartii afaan hiiku akka qabaattu gaafachuu dandeessa, yoo sun siif barbaachisaa ta'e.
- Gaaffii fi deebii keessan sagaleedhaan akka waraabamu gaafadhaa.
- Sanadoota dhimma kee deeggaran walitti qabaa. Gaaffii fi deebii keessan dura ykn booda karaa iimeelii Waajjira Biyya keessaatti erguu dandeessu.

Gaaffii fi deebii kootiif akkamittan qophaa'uu qaba?

Af-gaaffiin kun maaliif koolu galtummaa akka siif kennamu Waajjira Biyya Keessaaf ibsuuf carraa keeti. Gaaffii fi deebii kee dura, kutaalee seenaa kee barbaachisoo ta'an akkamitti akka ibsitu yaaduu qabda, isaanis:

- Maaliif biyya kee dhiistee deemte? Taatee addaa kan akka deemtu si taasise jiraa? eenyu irraa balaan akka jirtuu fi sababni kanaa maali.
- Sababa siyaasa, amantii, saba, sabummaa moo sababa biraati
- Maatiin keessanis miidhamuu fi dhiisuu isaa?
- Akkamitti gara UK deemte?
- Eenyutu kana qopheessee fi eenyutu kana kaffale
- Osoo biyya kee keessatti ykn imala gara UKtti gootu irratti dararamtee ykn dirqisiifamtee turte
- Sababa taateewwan kanneeniin rakkoo fayyaa qabdaa?
- Maqaa iddoowwanii fi namoota himannaa kee keessatti barbaachisoo ta'anii fi guyyoota taateewwan barbaachisoo ta'an yaadachuuf yaalu qabda. Guyyaa sana yaadachuu yoo dadhabde, waa'ee yoom wanti tokko akka ta'e odeeffannoowwan biroo yaadachuu dandeessa ta'a, fakkeenyaaf, yeroo qorraa waan ta'eef qorra akka ture, ykn yeroo ayyaana amantii imala akka turte. Gaaffiiwwan kana barreessuudhaan ykn sagalee ol kaastee dubbachuudhaan deebii shaakaluudhaan gaaffiifi deebiidhaaf qophaa'uu dandeessa.

Maal fiduu qaba?

Sanada eenyummaa kee mirkaneessuuf qabdu kamiyyuu fiduu qabda. Kunis kaardii ARC kee, paaspoortii ykn ragaa dhalootaa kee, fi xalayaa Waamicha Af-gaaffii Waajjira Biyya Keessaa irraa argatte dabalata. Af-gaaffiin qaamaan kan gaggeeffamaa jiru yoo ta'e malee, sanada tokkollee nama gaaffii fi deebii godheef kennuu hin dandeessan. Sanadoota qabdu kamiyyuu kan seenaa kee dhugaa ta'uu isaa agarsiisan yoo qabaatte walitti qabuu qabda, akka isaan kana karaa email ykn poostaa gara Home Office erguu dandeessuuf. fkn, suuraa ykn barruu gaazexaa ykn xalayaa doorsisaa ykn ergaa siif ergame qabaachuu dandeessa.

10

Af-gaaffii Koolugaltummaa Qabatamaa

Qophii "Gaaffii fi deebii Cimaaf "

Eenyuutu na waliin gara afgaaffii dhufuu danda'a?

Fedhii fayyaa sammuu ykn deeggarsa qaamaa yoo qabaatte malee gaaffii fi deebii koolugaltummaa kee irratti hiriyyaa fiduun siif hin hayyamamu garuu abukaatoo fiduu dandeessa. Namoonni kutaa sana keessa jiraatan nama gaaffii fi deebii ykn gaaffii fi deebii godhu, achiis nama afaan hiiku, yoo tokko gaafatte ta'a.

Gaaffii fi deebii keessatti maaltu ta'a?

Gaaffii fi deebii kan godhu maaliif koolu galtummaa akka gaafattu si gaafata. Waa'ee maatii keetii fi jireenya kee yeroo darbee si gaafachuu danda'u. Akkasumas waa'ee biyya dhaloota keetii, waa'ee seenaa, teessuma lafaa, siyaasaa fi aadaa ishee si gaafatu.

Gaaffiiwwan dhihaataniif akkamitti deebii kennuu qaba?

Jireenya kee fi imala kee ilaalchisee fakkii ifaa fi bal'aa ta'e kennuuf yaalu qabda. Gaaffii sana sirriitti dhaggeeffachuu qabda. Gaaffii sana yoo siif hin galle nama gaaffii fi deebii godhutti himtee akka irra deebi'amu ykn akka siif salphatu gaafachuu qabda. Gaaffiiwwan tokko tokko irra deddeebi'anii ykn kan hin barbaachifne fakkaachuu danda'u. Deebii gaaffii tokkoo yoo hin beekne hin beeku jechuu qabda. Deebii dheeraa kennuu hin qabdu. Yeroo tokko tokko 'eeyyee' ykn 'lakki' jechuun deebii hundarra gaarii ta'uu danda'a. Haa ta'u malee namni gaaffii fi deebii godhu waa'ee kee ykn biyya kee waa beeka jettee hin eegin. Wantoota ifatti sitti mul'atan ibsuuf qophaa'uu qabda. Dhugaa dubbachuun kee barbaachisaa dha. Sababni isaas, Waajjirri Biyya Keessaa waa'ee seenaa kee keessaa kutaa xiqqaa akka sobaa jirtu yoo murteesse himannaa waliigalaa kee miidhuu waan danda'uuf. Gaaffii fi deebii keessatti, namni waajjira keessaa gaaffii fi deebii godhu waan ati jettu shakkuu ykn seenaan kee amansiisaa miti jechuu danda'a. Kun nama mufachiisuu waan danda'uuf kanaaf qophaa'uu fi tasgabbaa'uu carraaquu qabda. Yoo gaafataan waan tokko darbe, si hin hubanne, ykn waan tokko ibsuuf yeroo siif hin kennine jettee yaadde, Dhuma gaaffii fi deebii irratti, yeroo isaan wanti itti dabaluu barbaaddu jiraa jedhanii gaafatan kana nama gaaffii fi deebii si gaafatutti himuu dandeessa.

Boqonnaa fudhachuun yoo na barbaachise hoo?

Yeroo gaaffii fi deebii boqonnaa fudhachuu ni dandeessa. Kunis waan dadhabdeef ykn gaaffiin tokko waan si mufachiisuuf, ykn miira gaarii sitti hin dhaga'amneef ta'uu danda'a. Gaaffii fi deebii kan godhu yeroo baayyee boqonnaa siif kenna, garuu boqonnaa gaafachuus ni dandeessa.

Yoo naaf hin galle hoo?

Yoo gaaffiin tokko siif hin galle ta'e, sana booda gaaffii fi deebii akka irra deebi'u gaafachuu qabda. Yoo afaan hiikaa siif hin galle ta'e, **akka nama afaan hiiku haaraan qophaa'uu daftee nama gaaffii fi deebii godhutti himuu qabda.**

Gaaffii fi deebii booda maal gochuun qaba?

Gaaffii fi deebii booda, barreeffama gaaffii fi deebii keetii akka siif ergamu irra deebitee gaafachuu qabda. Kun galmee waan hunda kan yeroo gaaffii fi deebii sanatti sitti himame hundaati. Akkasumas waraabbii sagalee gaafachuu dandeessu. Tiraanskriptii dubbisuuf yaaluun sirrii ta'uu isaa mirkaneeffachuu qabda. Dogoggorri yoo jiraate daftee Waajjira Biyya Keessaatti himuu qabda. Waajjirri Biyya Keessaa sanadoota tokko tokko akka isaaniif kennitu yoo si gaafate ykn sanadoota/ragaalee biroo seenaa kee mirkaneessu yoo yaadatte, sana booda daftee Waajjira Biyya Keessaaf erguu qabda. Yeroo baayyee kana guyyaa 5 keessatti gochuu qabda. **Gaaffii fi deebii booda yeroo fudhattee boqonnaa argachuuf yaali. Muuxannoo baay'ee namatti ulfaatu ta'uu danda'a .**

Wanta barbaachisaa ta'e tokko yoon dagadhe hoo?

Waan barbaachisaa tokko yoo dagatte **daftee Waajjira Biyya Keessaatti himuu qabda.** Hama danda'ametti bal'inaan kennuu fi sanadoota waan ati jettu mirkaneessu qabdu kamiyyuu itti agarsiisuu qabda.